

« zurück blättern vor »

SZMUKLERZ subst. m., ab 1543; auch *smukarz*, *smukierz*, *smukirz*, *szmυχlerz*, *szmukierz*; ‘Posamentier’ – ‘rzemieślnik zajmujący się produkcją wyrobów pasmanteryjnych’: 1543 RejRozpr I3v, SPXVI *Radbys w ten czas smukierzá miał Coby żelázem háwtował.* ○ 1564 MAÇZ 66d *Cosmeta*, *Smukarz / który pánie prziochędoża.* ○ 1564 MAÇZ 207d *Mangones* [..] *Wfzelákich stárych rzeczy popráwiacze / Smukirze / Gremplarze.* ○ (1611–1640) 1732–1782 Vol.Leg. 3 629, L *Szmuklerze, passamonicy, haftarze.* ○ 1631 Grodw.Dys. F b, L *Żyd u nas krawcem, szmuklerzem, arędzarzem.* ○ (1652) 1959 Opal.Goś. 261 *Jako ci mili rycerze krawce, aftarze, szmuklerze i złotniki zatrudnieli.* ○ (1662) 1978 Chrap.Diar. 360 *Dałem do szmuklerza grodzieńskiego Kadysza Żyda do rydwana potrzeby jedwabne robić i dałem jedwabiu łotów 19 1/2.* ○ (vor 1792) 1951 Kit.Opis 347 *Było albowiem i takich wiele, którzy nie mieli od kogo innego patentu, tylko od krawca i szmυχlerza, to jest mundury i port-épée.* ○ (1884) 1930 Jeż Rotuł. 383, DOR *Jeden ze sznurków moją ukręconych ręką – tłumaczył szmuklerz – dostał się do padyszacha.* ○ [LBel.] (1904) 1932 Żer.Popioły II 260, DOR *Znaleźli się wśród samych oficerów. Wszyscy mieli na sobie mundury prosto z igły, a galony uprost od szmuklerza.* ○ [arch.] (1930–1931) 1939 Brück.Kult. I 435, DOR *Dla Henryka z Rogowa dostarczył szmuklerz trzech wienców z perłami i złotem.* – MAÇZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). ◇ **Var:** *smukarz* subst. m., 1564 MAÇZ 66d – SPXVI, MAÇZ, CN, L, SWIL, SW (stp.); *smukierz* subst. m., 1543 RejRozpr I3v, SPXVI – SPXVI, SWIL, SW (stp.); *smukirz* subst. m., 1564 MAÇZ 207d – SPXVI, MAÇZ, L, SWIL, SW (stp.); *szmυχlerz* subst. m., [hapax] (vor 1792) 1951 Kit.Opis 347; *szmukierz* subst. m., [hapax] 1564 MAÇZ 269c; *szmuklerz* subst. m., (1611–1640) 1732–1782 Vol.Leg. 3 629, L ○ [LBel.] (1904) 1932 Żer.Popioły II 260, DOR ○ [arch.] (1930–1931) 1939 Brück.Kult. I 435, DOR – TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). ◇ **Etym: 1)** frühnhd. *Schmucker* subst. m., ‘zu frühnhd. *schmucken* ‘verzieren’, GÖT. **2)** md. *smucker* subst. m., ‘zu md. *smucken* ‘bekleiden’, LEX. ◇ **Konk:** *pasamonik* subst. m., bel. seit 1611–1640, L, zuerst geb. L. ◇ **Der:** *smukierski* adj., 1564 MAÇZ 207d, zuerst geb. MAÇZ; *szmuklerski* adj., (1665–1683) 1962 SobJListy 506, SP17, zuerst geb. TR; *szmuklerstwo* subst. n., [hapax] (1882) 1948 Jeż Uskoki I 152, DOR, zuerst geb. TR; *smukarski* adj., [hapax] 1780 Włodek Sł, MAY, zuerst geb. SWIL; *szmυχlerski* adj., [einzQu.] (vor 1792) 1951 Kit.Opis 483; *szmuklerka* subst. f., ‘Handwerk der Posamenterie; Posamentiererin’, zuerst geb. L; *smukirski* adj., zuerst geb. SWIL; *szmuklerka* subst. f., ‘jüdischer Omnibus’, [hapax] 1883 Echo nr 260, WIECZ. ❖ BRÜCKNER SE verweist zur Variation *szmukierz / szmuklerz* auf poln. *spieglerz* (mpoln. *spiegierz*)

und mpoln. *śpichlerz*. GRIMM hält *Schmuckler* und *Schmückler* “in Posen und Warschau” für jiddisch; sie können allerdings im Jiddischen polnischer Herkunft sein (bzw. nur *Schmuckler*, und *Schmückler* als eine hyperkorrekte Variante dazu). Die Form *szmukirz* (woraus sich *szmukierz* ergibt) stammt aus atsch. *šmukyř*.

« zurück blättern vor »